

Cirkulärnr: 1994:229
Diariernr: 1994:3220
Handläggare: Leif Klingensjö
Avdsek: Vård
Datum: 1994-12-28
Mottagare: Individ- och familjeomsorg
Rubrik: EU-avtalets regler om den fria rörligheten och
socialtjänstens ansvar

Handläggare
Leif Klingensjö

1994-12-28

Individ- och familjeomsorg

EU-avtalets regler om den fria rörligheten och socialtjänstens ansvar

Från årsskiftet 93/94 började EES-lagens regler om den fria rörligheten att gälla i Sverige. Reglerna förändras inte genom att Sverige blir medlem i EU 1995. Reglerna innebär rättighet för alla EU och EES medborgare att fritt flytta och bosätta sig var som helst inom EES- och EU-området. Följande länder omfattas av den fria rörligheten: Tyskland, Frankrike, Italien, Storbritannien, Spanien, Nederländerna, Belgien, Grekland, Portugal, Danmark, Irland, Luxemburg, Österrike, Finland, Norge och Lichtenstein.

Med anledning av denna nya rättighet uppkommer frågan om vad socialtjänstens ansvar enligt Socialtjänstlagen innebär i förhållande till gällande avtal om den fria rörligheten. Detta cirkulär avser att ge de viktigaste grundreglerna för hur den nya situationen ska hanteras. Inledningsvis kan konstateras att rättsläget är osäkert. Socialtjänstkommittén berör inte frågorna närmare i sitt slutbetänkande. En slutlig prövning av hur rättsläget ska bedömas kommer därför att avgöras av förvaltningsdomstolarna.

Den nya rättigheten innebär ingen inskränkning av den nordiska överenskommelsen om fri rörlighet.

Allmänna regler för att vistas i Sverige

Alla som omfattas av avtalet har rätt att vistas i Sverige i tre månader utan något som helst tillstånd. En förutsättning är att man har ekonomiska medel till sitt uppehälle.

För att vistas här över tre månader behövs ett uppehållstillstånd (UT). Polismyndighet utreder ansökningarna och utfärdar UT. För att erhålla ett UT krävs pass, ID-handling samt anställningsbevis för den som ska arbeta och registreringsbevis för den som ska starta eget företag. För studerande krävs intyg om inskrivning i skola och intyg om att tillräckliga medel finns för vistelseperioden i Sverige. För pensionärer krävs sjukförsäkring och intyg om tillräckliga medel för deras försörjning.

Rätten att vistas i landet omfattar också make/maka, barn under 21 år samt föräldrar till bägge makarna.

Allmänt kan konstateras att reglerna om fri rörlighet enligt EES-avtalet/EU-reglerna riktar sig till de som har en anställning/arbete och i och med det inkomster. När väl ett uppehållstillstånd är utfärdat betraktas EES-/EU-medborgarna som svenska medborgare, vilket innebär rätt till samma stöd enligt svensk lag som övriga boende i Sverige

Några gränsdragningsfrågor

Enligt socialtjänstlagen har kommunerna ett sistahands-ansvar för alla som vistas i kommunen. Internationellt sett är vår lagstiftning mer omfattande och går längre än vad reglerna om den fria rörligheten enligt gällande EU-regler kräver. Exakt hur långt socialtjänstens ansvar sträcker sig har inte utretts eller rättsligt avgjorts.

Om någon uppehåller sig i landet mindre än tre månader ska personen återvända till sitt hemland om den inte har tillräckliga medel att försörja sig. Under denna period lägger sekretesslagen hinder i vägen för kommunen att underrätta polismyndighet att utlänning vistas i riket. Polisen ska, om den får kännedom om att person inte har tillräckliga medel, verkställa avvisningen. Socialtjänsten har enligt utlänningslagen (6:1) ingen underrättelse-skyldighet till polisen angående den medellöse utläningen. Socialtjänsten kan dock hänvisa den enskilde till polisen för att denne ska kunna få hjälp till hemresan som enligt gällande avvisningsregler ska ske på statens bekostnad i de fall medel för hemresan saknas. I den statliga utredningen "Eg, kvinnorna och välfärden" sägs att socialtjänsten har en biståndsskyldighet till dess att avvisning sker.

Finns inte uppehållstillstånd men personen har vistas i Sverige längre än tre månader så ska personen hänvisas till polismyndighet så att en ansökan UT kan ske. I utlänningsförordningen kap 6:1 och 2 återfinns en skyldighet för socialtjänsten att underrätta polismyndighet att utlänning vistas i riket i mer än tre månader utan UT. Tills frågan om uppehållstillstånd är avgjord, vilket ska ske snabbt, har kommunen ett ansvar enligt socialtjänstlagen. Polismyndighet ska enligt särskilda regler återkalla beviljat UT om den enskilde inte kan försörja sig själv.

Sammanfattningsvis kan rättsläget beskrivas på följande sätt:

Situation – EU/EES- medborgare	Ansvarsfördelning
Utan Uppehållstillstånd (UT) vistas i Sverige mindre än 3 månader	Ska kunna försörja sig själv. Kan de ej försörja sig själva ska de avvisas. Polisen ska verkställa avvisningen. Socialtjänsten har ej någon underrättelseskyldighet till polisen. Socialtjänsten kan dock hänvisa den enskilde till polisen för ekonomisk hjälp till hemresan, alternativt socialtjänsten underrättar polis efter samtycke av den enskilde.
Utan UT vistas mer än 3 månader	Har ej rättighet att vistas här. Polisen ska verkställa avvisning. Underrättelseskyldighet till polismyndighet (Utl 6:2). Kan bli aktuellt med socialbidrag till avvisningsdagen. Staten står för hemresan.
Med UT inklusive nära anhörig med UT	Samma rättigheter som om de vore svenska medborgare. Individuell biståndsprövning.
Studering över 21 år	Ska ha sin försörjning tryggad. Behandlas som svenska studerande
Pensionärer	Ska ha sin försörjning tryggad. I övrigt stöd enligt socialtjänstlagen som om de vore svenska medborgare. Individuell biståndsprövning.

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av Leif Klingensjö, telefon 08-772 43 28 eller Lena Sandström 08-772 44 34.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Vård och Omsorg

Lennart Jonasson

Leif Klingensjö